

reprezintă fondul peste care s-a așezat cultura Otomani. Ca urmare, studiul ceramicii culturii Otomani l ar fi permis urmărirea în ce măsură această moștenire poate fi observată și în analiza olăriei.

Dar să revenim la ce s-a făcut, căci întotdeauna se poate avea pretenția de la alții să facă mai multe! De o importanță deosebită pentru parcurgerea capitolului referitor la ceramică sunt însă cele două tabele referitoare la analogia tipurilor de forme ceramice (p. 267–274) și la analogia tipurilor de ornamente (p. 275–280). Efortul, fără îndoială mare, depus pentru întocmirea lor a fost răsplătit pe deplin prin oferirea unei imagine clare asupra prezenței unor tipuri de vase și decoruri într-un număr mare de tell-uri și așezări de tip tell. Munca depusă pentru realizarea tabelului, permite ca aceste informații cititorul să le obțină rapid și cu un minim de efort.

Cu toate că apare ca o parte a addendei lucrării, *Catalogul așezărilor* reprezintă o structură aparte, ce ocupă un spațiu important din carte (p. 105–185). Fără îndoială că poate fi apreciat ca un repertoriu de bună calitate atât sub aspectul principiilor ce le are la bază întocmirea sa dar și a modalității de structurare a datelor pentru fiecare punct arheologic în parte. De asemenea, nu sunt de neglijat nici informațiile care pe care le conține și precizările pe care le aduce. De apreciat este și maniera „modernă” și în același timp, deosebit de sugestivă în care este realizat repertoriul. Astfel, fiecărui punct arheologic din el îi este atribuit o hartă cu încadrarea localității pe teritoriul căreia se află acesta, o hartă pe care este marcată poziția sitului în hotarul localității și chiar o fotografie, în care se dorește o prezentare a peisajului (landscape-ului) în care se află situl arheologic. Fără a dori să știrbesc cu nimic din meritul repertoriului, care nici nu poate fi comparat ca valoare cu alte lucrări de acest gen, în care nu arareori sunt descrise punctele fără ca autorii să le fi văzut în teren, totuși este evident că pe lângă anumite fotografii bune (ex. Cadea – Dealul Chel = Nagykágya – Kopasz Domb, Cheșereu – Borzhalom = Érkeserű – Borzhalom, Sălăcea – Dealul Vida = Szalacs – Vida-Domb, Otomani – Cetățuie = Ottomány – Várhegy), există însă și mai multe fotografii care mi se par nu tocmai reușite. Unele dintre ele sunt făcute astfel încât nu este reflectat cel mai bine aspectul geografic al suprafeței pe care este poziționată așezarea din cauză că distanța nu este bună (în general prea mare) sau/și a poziției ce a fost aleasă pentru fotografiere (Andrid – Dealul Taurilor = Érendréd – Bikadomb, Andrid – Sub Holmul Mare = Érendéd – Nagyhalom, Berveni – Halmos = Börvely). În alte cazuri cred că se poate spune că și tehnica de realizare a fotografiei mai lasă de dorit (Pișcolt – Zónat = Piskolt – Zónat, Voivozi = Érkenéz), cu toate circumstanțele generate de faptul că prin micșorarea în cadrul cărții, imaginea unor forme de relief din fotografie a pierdut mult din expresivitate.

Materialul ilustrativ pe care se bazează expunerea din lucrare este foarte bogat. Mai mult, se poate afirma că autorii au introdus în circuitul științific tot materialul arheologic de care dispun referitor la această problemă. Eventuale critici pot fi aduse doar referitor la modul „rarefiat” în care au fost realizate unele planșe (de exemplu 28, 30, 47, 48, 66).

Trecând peste acele câteva mici inadvertențe semnalate mai sus, ca și peste unele mici lipsuri pe care mi s-a părut că le are lucrarea, nu poate fi negată importanța deosebită pe care o are lucrarea prezentată (ca urmare, un rezumat într-o limbă de circulație internațională ar fi ușurat accesul la informația ei). Această importanță este dată în primul rând de noua abordare și interpretare referitoare la etapa timpurie a culturii Otomani din nord-vestul României și de bogatul material arheologic prin care este susținută. Trebuie să fi apreciate, de asemenea, și unele aspecte noi în metoda de redactare și structurare a conținutului, vizibilă pe tot parcursul lucrării și, în special în ce privește modul de realizare a repertoriului.

Liviu MARTA

Alexandru V. Matei – Ioan Stanciu, *Vestigii din epoca romană (sec. II–IV p. Chr.) în spațiul nord-vestic al României. Funde der römischen Kaiserzeit (2.–4. Jh. n. Chr.) im Nordwestgebiet Rumäniens*, Bibliotheca Musei Porolissensis II, Zalău – Cluj-Napoca, 2000. ISBN 973-98027-9-6, 131 pagini, 44 figuri, 357 planșe, 19 anexe.

Volumul prezentat este un catalog al descoperirilor din epoca romană din nord-vestul României, precedat de o introducere și explicații de ordin tehnic. Alexandru V. Matei este angajatul Muzeului Județean de Istorie și Artă din Zalău și Ioan Stanciu își desfășoară activitatea la Institutului de Arheologie al Academiei Române din Cluj. În „Cuvântul înainte” se mulțumește colaboratorilor din muzeele din județele Bihor, Maramureș, Satu Mare și Sălaj pentru sprijinul acordat.

În „Introducere” autorii oferă explicații privind limitele cronologice ale descoperirilor prezentate. Limita cronologică inferioară este fondarea Daciei romane (răscrucea fazelor cronologice relative B2a/B2b), eveniment ce aduce mari schimbări și în lumea barbară din afara granițelor provinciei. Limita superioară este sfârșitul secolului IV (răscrucea fazelor cronologice relative C3/D1), ca etapă premergătoare a migrațiilor. În nord-vestul României pentru epoca romană în stadiul actual al cercetărilor sunt greu de precizat limitele cronologice ale unor culturi materiale. Problema legată de reflectarea unor evenimente istorice în materialul arheologic este în prezent greu de elucidat. Teoretic ar putea fi considerate limite cronologice mai multe evenimente istorice: fondarea Daciei romane (începutul secolului II), războaiele marcomanice (a doua jumătate a secolului II), abandonarea provinciei Dacia (a doua jumătate a secolului III), înfrângerea suferită de goți în fața hunilor (375), mutarea centrului de dominație hunic în Bazinul Carpatic (anii 20 ai secolului V), înfrângerea hunilor în bătălia de la Nedao (454).

Delimitarea geografică a zonei prezentate, după părerea autorilor, „este convențională”. Spre vest și nord este limitată de granița de stat, limită politică actuală, spre est de Carpați, limită naturală, spre sud-est de granița provinciei Dacia, limită politică din antichitate și spre sud de bazinele superioare ale râurilor Barcău și Ier, o limită geografică. Această zonă, denumită nord-vestul României, a fost abordată ca spațiu geografic de analiză în mai multe studii arheologice. Considerăm că, în viitor este necesară o abordare transfrontalieră a cercetării arheologice, delimitând spații geografice (bazine de râuri), care formau o unitate și în antichitate.

Stadiul cercetărilor este prezentat scurt, bazat pe date procentuale și grafice, informații mai detaliate privind cercetările fiind prezentate în catalogul descoperirilor pentru fiecare punct. În „Precizări tehnice” autorul dă explicații referitoare la prescurtările din catalog și prezintă o tipologie tehnologică deosebit de detaliată pentru materialul arheologic ceramic.

Catalogul prezintă descoperiri arheologice din 296 de puncte, inclusiv descoperiri monetare și tezaure din 153 de localități. Ilustrația este foarte bogată, se compune din 44 de figuri, reprezentând hărți topografice, documentații de săpături; 19 anexe cu planuri de săpături și hărți și 357 de planșe cu descoperiri arheologice.

În anii 1990 au fost realizate studii cu cataloage de descoperiri pentru mai multe microzone din nord-vestul României: bazinul superior al Barcăului, bazinul Someșului Mijlociu, zona Careiului sau județul Sălaj. Autorii completează aceste cataloage de descoperiri și publică exhaustiv mai multe cercetări realizate în anii 1970-1980 de Alexandru V. Matei la Badon – Doaște, Bocșa – La Pietriș, Doh – La Izvoare, Panic – Uroikert, Pericei – Keller tag, Zalău – Bd. Mihai Viteazu, Zalău – ISCIPI. De asemenea sunt publicate cercetările lui Tiberius Bader de la Boldă și cercetările lui Ioan Stanciu de la Lazuri – Lubi Tag, Lăpușel – Ciurgău, Hereclean – Dâmbul Iazului.

Această publicare sistematică și exhaustivă a rezultatelor săpăturilor – în spirit pozitivist – este deosebit de necesară arheologiei românești și constituie un model și pentru alte perioade istorice. Volumul reprezintă prima publicare sistematică a materialelor dintr-o parte a regiunii Tisei Superioare (care mai cuprinde Ungaria nord-estică, Ucraina subcarpatică, Slovacia estică), instalând stadiul cercetărilor românești privind epoca romană pe primul loc printre aceste state. Publicarea sistematică a săpăturilor constituie o bază pentru viitoarele studii privind problemele legate de cronologie și atribuiri etnice. De asemenea rămâne de primă importanță pentru studierea fenomenelor istorice din epoca romană din regiunea Tisei Superioare publicarea în spiritul lucrării întocmite de I. Stanciu și Al. Matei a cercetărilor din zona localităților Medieșu Aurit, Lazuri, Culciu Mare.

Robert GINDELE